

10 Απριλίου 2015

Η προσφορά της Εκκλησίας στον Μικρασιατικό Ελληνισμό

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#) / [Πεμπτουσία](#)· [Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Του Γιώργου Ν. Παπαθανασόπουλου

Η στους πολλούς σκοτεινούς αιώνες της σκλαβιάς και των εξ αυτής δυσαριθμήτων βασάνων και πάμπολλων θυμάτων διατήρηση της ταυτότητας των Ελλήνων οφείλεται στην καθοριστική παρουσία και την εργώδη και θυσιαστική προσφορά της Ορθοδόξου Εκκλησίας, κλήρου και λαού.

Η Εκκλησία ήταν που διατήρησε άσβεστη τη φλόγα της ελληνικής συνείδησης και προετοίμασε την εθνεγερσία. Αν δεν υπήρχε Εκκλησία μετά το 1453 το Έθνος θα είχε εξαλειφθεί και δεν θα αναδεικνυόταν το 1821. Γι' αυτό και ορθώς ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος τόνιζε πως «Ορθοδοξία και Ελληνισμός είναι όπως το κρέας με το νύχι».

Γράφει σχετικά ο Σπ. Ζαμπέλιος:

«Από της ώρας εκείνης (Σημ. Της Αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως), διάδοχος της βασιλείας επίδοξος υπό την εξαγνιστικήν του Τούρκου κηδεμονίαν... απομένει ο νεοφανής Λαός. Εις τον οποίον συμμαχούσιν αναποσπάστως ήδη και υπέρ εθνεγερσίας συναγωνίζονται οι λογάδες της Εκκλησίας και οι Γραμματικοί. Τίνι το 1821, πρώτον Ευρωπαϊκοελληνικής πολιτείας δοκίμιον, τίνι οφείλεται; Τη συμφώνω συμπράξει της καινής ιστοριονομικής τριαρχίας. Εις το κέντρον ο Λαός, δεξιόθεν ο λόγιος Ρήγας, αριστερόθεν δε ο αρχιεπίσκοπος Γερμανός!».

Δύο ήσαν οι θανάσιμοι κίνδυνοι αφανισμού του Γένους. Ο ένας από την Ανατολή

και τον Οθωμανό τύραννο, με τους εξισλαμισμούς. Αυτοί συνέβαιναν αφενός μεν με τους συστηματικούς διωγμούς σε βάρος των Χριστιανών, το παιδομάζωμα, την εξαθλίωση, τις ταπεινώσεις, τις σε βάρος τους υπερβολικές φορολογικές επιβαρύνσεις, αφετέρου δε με τα κίνητρα που έδιδε στους εξωμότες. Ο άλλος κίνδυνος από τη Δύση και τον Πάπα, ο οποίος μαζί με τους λατινόφρονες ηγεμόνες, επιδίωκε με κάθε τρόπο τον προσηλυτισμό και τον αφανισμό της ιδιοπροσωπίας των Ελλήνων. Και τους δύο αυτούς κινδύνους αντιμετώπισε με πάρα πολλές θυσίες αλλά τελικώς με επιτυχία η Εκκλησία και, ως νέος Μωυσής, οδήγησε το Έθνος στην ελευθερία Του.

Ειδικά ο Μικρασιατικός Ελληνισμός είχε μια ιδιαίτερη σχέση με την Στρατευόμενη Εκκλησία. Ο Απόστολος Παύλος και άλλοι Απόστολοι εργάσθηκαν ιεραποστολικά στις πόλεις και στα χωριά της, και οι Επτά πόλεις της Αποκάλυψης του Ευαγγελιστού Ιωάννου είναι στην Ιωνία, οι πρώτοι Μάρτυρες της Πίστεως εκεί αναδείχθηκαν, στα χώματά της έδρασαν οι Μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας, σ' αυτήν συνήλθαν Οικουμενικές Σύνοδοι, που αποφάσισαν περί των Δογμάτων της Πίστεως. Στη Νίκαια κατέφυγε ο Αυτοκράτορας όταν οι Φράγκοι, το 1204, κατέλαβαν τη Βασιλεύουσα, οι Έλληνες της Μικράς Ασίας δέχθηκαν πρώτοι τα κύματα των επιθέσεων των αλλοθρήσκων που διψούσαν για αίμα και κατακτήσεις. Ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας, στο μεγάλο του μέρος, έμεινε σκλαβωμένος στους Οθωμανούς από τα μέσα του 14ου αιώνα έως το 1918, δηλαδή για πεντέμισι αιώνες περίπου και όχι μόνο επέζησε, αλλά ανέδειξε αρετές, αξίες και ικανότητες, με τις οποίες διεκδίκησε δυναμικά την ελευθερία του.

Η ζωή των Ελλήνων της Μικράς Ασίας (Σημ. Μικρά Ασία, είναι η περιοχή από την Ιωνία έως την Κιλικία και από την Καππαδοκία και τη Λυκία έως τον Πόντο) ήταν πολύ δύσκολη στα χρόνια της σκλαβιάς. Ζούσαν μέσα στο κέντρο της τυραννίας και ανάμεσα σε πλημμυρίδα αλλοθρήσκων, γι' αυτό δεν ήταν εύκολο να επιβιώσουν. Το πέτυχαν με τέσσερα συστατικά στοιχεία, που καλλιέργησαν στις ψυχές τους.

Το πρώτο ήταν η ακράδαντη και ζέουσα Πίστη τους στον Σωτήρα τους Ιησού Χριστό. Πίστη που συνοδευόταν με ανάλογη ζωή. Απόρροια αυτής της Πίστεως ήταν το δεύτερο στοιχείο, η βίωση της Ελευθερίας ως ζωτικού στοιχείου της ψυχής τους και η επιθυμία τους να την αποκτήσουν και σε εθνικό επίπεδο. Το τρίτο συστατικό στοιχείο ήταν η φιλοπατρία τους. Οι λόγιοι αλλά και οι αγράμματοι αρχιερείς και ιερείς καλλιεργούσαν στον σκλαβωμένο πιστό λαό την αγάπη προς την δεσμία Πατρίδα, του συντηρούσαν τη φλόγα της ελευθερίας και του υπενθυμίζοντας του την καταγωγή του από σημαντικούς προγόνους. Ο Επίσκοπος Κερνίκης και Καλαβρύτων Ηλίας Μηνιάτης (1669-1714) εποίκιλλε τα κηρύγματα του με πλείστες αναφορές σε σοφούς και ήρωες της αρχαιότητας και της

Βυζαντινής εποχής και ο Κωνσταντίνος Οικονόμος, ο εξ Οικονόμων, τόνωνε το πατριωτικό φρόνημα. Μιλώντας προς τους νέους των Κυδωνιών, το 1919, είχε τονίσει, μεταξύ άλλων:

« Λέγω πρώτον, ότι χρεωστές χριστιανέ, καθό χριστιανός, να αγαπάς και να ευεργετής την πατρίδα... Τόσον ιερόν και θείον δώρον είναι η Πατρίς αγαπητοί, ώστε έν των μεγίστων σημείων της κατά των ανθρώπων δικαίας οργής του Θεού γίνεται πολλάκις η στέρησις της Πατρίδος».

Τα τρία προηγούμενα στοιχεία οδηγούν στο τέταρτο, που είναι η θέληση και η διάθεση του Έλληνα να θυσιαστεί παρά να τουρκεψει ή να φραγκέψει. Αυτή η θέληση προϋποθέτει την Πίστη, τη Φιλοπατρία και την αγάπη στην Ελευθερία, που τόσο χαρακτηριστικά περιέγραψε ο Ρήγας: «Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή, παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή». Νέφος είναι οι νεομάρτυρες, δηλαδή οι μάρτυρες επί τουρκοκρατίας ή φραγκοκρατίας, που υπέστησαν βάσανα και αυτόν τον θάνατο γιατί δεν αλλαξοπίστησαν. Πολλοί από αυτούς ήσαν από τη Μικρά Ασία. Όλοι τους θεωρούσαν το βόλεμα και τον συμβιβασμό με τον δυνάστη μαγάρισμα της Πίστης και της ελευθερίας τους.

Η Επανάσταση του 1821 ξεκίνησε μακριά από τη Μικρά Ασία. Πρώτα στις παραδουνάβιες περιοχές, όπου θυσιάστηκαν οι υπό τον Αλέξανδρο Υψηλάντη αγνοί αγωνιστές και, αμέσως μετά στην Πελοπόννησο, πετυχημένα αυτή τη φορά. Με την έναρξη του Αγώνα εκατοντάδες ήσαν οι Μικρασιάτες που αυτοπροαιρέτως άφησαν πίσω την οικογένειά τους και τις ανέσεις τους και αποδέχθηκαν τους κινδύνους που συνεπαγόταν η συμμετοχή τους σ' Αυτόν.

Μετά το 1850 και ενώ μικρό μέρος του Ελληνισμού είχε απελευθερωθεί και προσπαθούσε να ορθοποδήσει αυτός της Μικράς Ασίας αναπτυσσόταν μέσα στη σκλαβιά. Αυτό είναι το θαύμα που πραγματοποίησε η Εκκλησία, κλήρος και λαός, σ' Αυτήν. Στους σκοτεινούς, μετά το 1453, πρώτους αιώνες διατήρησε ζωντανή τη θράκα της εθνικής συνείδησης και όταν οι περιστάσεις το επέτρεψαν αυτή γιγαντώθηκε, παρά τις δυσχερέστατες συνθήκες που υπήρχαν. Άλλος θεσμός, πλην της Εκκλησίας, δεν υπήρχε στη σκλαβωμένη Μικρά Ασία για να βοηθήσει τον Ελληνισμό. Αυτή ένωσε όλους τους Έλληνες, πλούσιους και πτωχούς, αγρότες και εμπόρους, γραμματισμένους και αγράμματους στον κοινό σκοπό. Η Εκκλησία ήταν ταυτόχρονα Υπουργείο Παιδείας, Οικονομικών, Υγείας, Προνοίας, Πολιτισμού...

Όταν, στην αρχή του 20ού αιώνα, άρχισαν οι διωγμοί από τους Νεότουρκους η επιλογή των αρχιερέων και των ιερέων στη Μικρά Ασία ήταν να προστατεύσουν το ποίμνιό τους, αποδεχόμενοι τους κινδύνους, που αυτή συνεπαγόταν. Οι αναφορές του Αγίου Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Σμύρνης, προς το Οικουμενικό

Πατριαρχείο, που διασώθηκαν, αποτελούν αψευδές στοιχείο για την αυτοπροαίρετη θυσία τους.

Οι υπηρεσίες της Εκκλησίας στον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας αποδεικνύονται και από το ότι, παρά τις αυθαιρεσίες και τους διωγμούς του οθωμανικού καθεστώτος, στην περιοχή της Ιωνίας, όταν αυτή απελευθερώθηκε, υπήρχαν 698 Σχολές, στις οποίες φοιτούσαν 91.935 μαθητές και μαθήτριες και δίδασκαν 1.805 δάσκαλοι και δασκάλες. Επίσης στις περί τη Σμύρνη εκκλησιαστικές επαρχίες λειτουργούσαν τα ακόλουθα ευαγή ιδρύματα, που όλα τα κατέστρεψαν οι Τούρκοι και που ανάλογα δεν διέθετε η Εκκλησία στην ελεύθερη Ελλάδα:

20 Νοσοκομεία, 2 Βρεφοκομεία, 2 Φρενοκομεία, 3 Γηροκομεία, 1 Άσυλο Ανιάτων, 1 Στέγη Συσσιτίου, 2 Λαϊκά Κέντρα, 19 Θρησκευτικές Αδελφότητες, 18 Γυμναστικοί Σύλλογοι, 88 Οργανώσεις Αμύνης, 21 Φιλαρμονικοί Σύλλογοι, 6 Ορφανοτροφεία, 3 Ιδιωτικά Γυμνάσια, 4 Διδασκαλεία Αρρένων και Θηλέων, 1 Εμπορική Σχολή, 225 Συντεχνίες, 209 Σύλλογοι και Αδελφότητες, 27 Φιλόπτωχα Ταμεία, 19 Βιβλιοθήκες και Μουσεία, 2 Οικοτροφεία, 4 Γεωργικές Ενώσεις.

Οι συστηματικοί διωγμοί σε βάρος των Ελλήνων αλλά και των Αρμενίων και των Ασσυρίων Χριστιανών της Μικράς Ασίας εξελίχθηκαν σε γενοκτονία από το 1914 έως το 1922. Για τη διατήρηση της μνήμης των θυμάτων της η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος το 1993 αποφάσισε την Κυριακή προ της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού να τιμάται η μνήμη των Μικρασιατών εθνοϊερομαρτύρων Επισκόπων Χρυσοστόμου Σμύρνης, Γρηγορίου Κυδωνιών, Αμβροσίου Μοσχονησίων, Προκοπίου Ικονίου και Ευθυμίου Ζήλων, καθώς και των κληρικών και λαϊκών που μαρτύρησαν μαζί τους κατά τη γενοκτονία των Ελλήνων της Μικράς Ασίας.

Εξάλλου η Βουλή των Ελλήνων, το 1998, με ομόφωνη απόφαση της, όρισε τις 14 Σεπτεμβρίου κάθε έτους ως ημέρα εθνικής μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από το Τουρκικό Κράτος. Είναι πολύ λυπηρό το γεγονός ότι η μνήμη των θυμάτων της γενοκτονίας εξασθενεί με την πάροδο του χρόνου, για λόγους πολιτικούς και ιδεολογικούς. Ομοίως εξασθενεί η μνήμη των σύγχρονων Ελλήνων ως προς την προσφορά της ποιμαίνουσας Εκκλησίας στον Ελληνικό Λαό και ειδικότερα η προσφορά Της στη διατήρηση της ταυτότητας Του και στην απόκτηση της ελευθερίας Του, όπως επίσης και η ολόπλευρη θυσιαστική συμπαράστασή Της κατά τις δοκιμασίες Του.

Οι Έλληνες, από εθνικής πλευράς, την περίοδο αυτή ζούμε κατάσταση που τείνει να καταστεί χειρότερη από αυτές της Αλώσεως του 1453 και της Μικρασιατικής Καταστροφής του 1922. Το 1453 χάσαμε τα εδάφη και την ελευθερία μας, αλλά καταφέραμε να διατηρήσουμε την ιδιοπροσωπία μας, την ταυτότητά μας, τη γη μας. Το 1922 χάσαμε τη γη μας, το βίός μας, τους ιερούς τόπους μας, αλλά

διατηρήσαμε την ταυτότητά μας και μεταφέραμε όσα όσια και ιερά μας μπορέσαμε στην ελεύθερη Ελλάδα. Τώρα, στην ελεύθερη Ελλάδα, κινδυνεύουμε να χάσουμε την ταυτότητά μας, δηλαδή το είναι μας, τη ψυχή μας!

Ας έχουμε όμως Πίστη και Ελπίδα. Υπάρχουν ακόμη εστίες πνευματικής αντίστασης, υπάρχουν ακόμη Έλληνες που δεν έχουν προσκυνήσει τον Βάαλ του υλισμού και του κοσμοπολιτισμού.

Βιβλία που χρησιμοποιήθηκαν για το παρόν άρθρο

- Αρχείο Εθνοϊερομάρτυρος Αγίου Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Σμύρνης, Τόμοι Α, Β΄ και Γ΄. ΜΙΕΤ, Αθήνα, 2000.
- Μητροπολίτου Εφέσου Χρυσοστόμου Χατζησταύρου (Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος), «Οι κατά της Εκκλησίας και της Εκπαιδεύσεως της Μικράς Ασίας Τελευταίοι Διωγμοί των Τούρκων», Εκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Καισαριανής, Βύρωνος και Υμηττού, Καισαριανή, 2010.
- Βοβολίνη Κωνστ. «Η Εκκλησία εις τον Αγώνα της Ελευθερίας», Εκδότης Παν. Αθ. Κλεισιούνης, Αθήναι, 1952.
- Βρυώνη Σπ., «Η παρακμή του Μεσαιωνικού Ελληνισμού στη Μικρά Ασία και η Διαδικασία εξισλαμισμού», ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1996.
- Γεδεών Ι. Μανουήλ, «Η Πνευματική Κίνησις του Γένους κατά τον ΙΗ΄ και ΙΘ΄ Αιώνα». Εκδ. «Ερμής», Αθήνα, 1976.
- «Η Ζωή των Υποδούλων Ελλήνων επί Τουρκοκρατίας», Πρακτικά Β΄ Συνεδρίου Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος - Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Πολιτιστικής Ταυτότητας, Αθήνα, 2014.
- Ζακυθινού Α. Διονυσίου «Μεταβυζαντινά και Νέα Ελληνικά», Αθήναι, 1978.
- Ζαμπελίου Σπ. «Βυζαντιναί Μελέται - Περί Πηγών Νεοελληνικής Εθνότητος», Εκδ. Σ. Ν. Φιλαδελφείως, Εν Αθήναις, 1857.
- Κυριακίδου Επαμ. «Βιογραφίαι των εκ Τραπεζούντος και της περί αυτήν Χώρας από της Αλώσεως μέχρις Ημών Ακμασάντων Λογίων», Τυπογρ. Παρ. Λεώνη, Αθήναι, 1897.
- «Κύριλλος ο Λούκαρις». Αθήναι, 1939.
- Μηνιάτη Ηλία, Επισκόπου Κερνίκης και Καλαβρύτων «Διδαχαί και Λόγοι», Εκδ. «Φως», Αθήναι, 1960.
- Οικονόμου Κωνσταντίνου, του εξ Οικονόμων «Λόγοι», Επιμ. Θεοδ. Σπεράντσα, Αθήναι, 1971.
- Παπαδοπούλου Αρχοντίας «Η Συμβολή των Ελλήνων της καθ΄ Ημάς Ανατολής στην Παλλιγγενεσία του 1821», Εκδ. «Λεξίτυπον», Αθήνα, 2012.

- Περαντώνη Ιωάννου «Λεξικόν των Νεομαρτύρων», Εκδ. Β΄ Ιεράς Συνόδου Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήναι, 1990.
- Ράνσιμαν Στήβεν «Η Μεγάλη Εκκλησία εν Αιχμαλωσία», Α+Β Τόμοι, Εκδ. Μπεργαδή, Αθήνα, 1979.
- Χατζηνικολάου Ιγνατίου, Αρχιμ. Γυμνασιάρχου «Αγιος Πολύκαρπος», Χανιά 1987.

Πηγή: agioritikovima.gr